

Var god mot djuren!

Av **A. Nielsen.**
(Agronom i Finnmarken.)

Fri bearbetning och
översättning av

Constance Ullner.

„Du skall hava omsorg om djuren, vilka liksom du äro skapade av Gud. Du skall icke plåga dem. Du skall icke förorsaka dem smärta. Du skall icke betunga dem med för mycket arbete. Du skall icke övergiva dem på deras ålderdom, men minnas de tjänster de gjort dig.“

(Ur Vedaböckerna.)

Svältfodring.

— Hvarför svältföder man kreaturen?

— Av gammal vana och för att man tror det vara lönande att hålla det största möjliga antal husdjur. En del människor göra det också av fåfänga, emedan de vilja skryta med att hava många kor i fähuset.

— Har man verkligen någon vinst av utmagrade kreatur?

— Nej. Svältfodringen har bragt oss både skam och förbannelse och kan betraktas som en landsplåga för våra nordligaste trakter.

— Kan detta bevisas?

— Ja. Genom exempel ur verkliga livet. Till en början vill jag dock säga att svältfodring av kreatur är en skam ej blott för den enskilda, men för hela samhället. En och vars plikt är att först och

främst med omsorg behandla sina egna djur och därefter att påverka sin omgivning så, att den ej gör sig skyldig till djurplågeri.

Låtom oss alla vara ense om att svältfodringen bör motarbetas på det kraftigaste och utrotas så fort ske kan.

* * *

— Varför hålla vi husdjur?

— Emedan vi genom dem erhålla föda, kläder, ull och skinn, med ett ord: allt vad vi människor dagligen behöva. Vi kunna ej skaffa oss dessa förnödenheter på annat sätt än genom att hålla kreatur.

— Huru löna vi då dessa våra trogna tjänare, dessa modiga och tåliga husdjur, som skaffa oss allt detta?

— Illa. Vi anstränga dem över förmågan kanske till döds, eller ock låta vi andra plåga dem utan att röra ett finger eller säga ett ord för att hindra det.

— Låt höra ett exempel.

— Nå väl, se här vad jag såg i ett fähus på Rolfsö våren 1895.

Kreaturen hade från hösten bestått av 3 kor, 1 kvinga, 1 årsgammal ox samt 12 får, tillsammans 17 djur. Dessutom blevo en hel del kalvar, lamm och killingar födda på vintern och våren. Av alla dessa djur voro endast 11 levande då jag kom till stället, nämligen 2 av korna, kvingan samt 8 får. Alla de övriga hade dött av vanskötsel och svält. De båda korna lågo i sina bås och kunde icke resa sig. Den ena av dem hade ej ens så mycket kraft att den förmådde lyfta huvudet från sitt läger. Och på så sätt hade den legat i tre veckor. På ryggen och sidorna hade stora sår uppstått. Den us-

laste kon blev ögonblickligen befriad från sina plågor. Åt den andra anskaffades foder, men även den dog inom kort, ty den hade farit alltför illa för att kunna leva. Att denna familj, som nu hade kvar endast en ettårs gammal kviga och 8 får, alla i ett eländigt skick, alls ingen vinst hade av sitt arbete med djuren detta år kan en var förstå.

— Kan man ofta påträffa sådana fall?

— Utan tvivel. Jag ber envar, som kan, själv gå in i en dylik **pinoanstalt** som det fähus jag nyss omtalade. Det är den mest avskräckande syn som den besökande där får se. Långhåriga, trånande kreatur med skarp benbyggnad och slapp hud, böjda ryggar, krokiga knän och lågt hängande huvuden. Så vända de sig om och i deras slöa, rinnanda ögon kan man läsa en bön om hjälp, ett rop om mat. När dessa stackare första gången slippa ut på bete om våren, vilket sker alltför tidigt, måste de i regeln stödas och skuffas ut. De vackla och stödja sig mot fähusväggen, som om de ville dölja sin egen skröplighet.

Gå för jämförelsens skull sedan in i ett fähus med välskötta nötkreatur och se huru de med högbruna huvuden och strålände ögon dansa omkring när de första gången slippa ut.

— Lida djuren mycket av att svältfödas?

— Gränslöst. Man kan ej tänka sig en värre plåga än att bliva bunden med $\frac{1}{2}$ meter långt band vid en vägg i ett mörkt och lågt rum och att i denna ställning under 7—8 månader pinas till döds av svält.

Därtill kommer ännu att de arma, tåliga djuren helt och hållet äro prisgifna åt sina obarmhärtiga ägare eller vårdare. De måste lida och tåla allt.

Vanskötsel.

— Är det endast genom svält man misshandlar djuren?

— Nej. Det sker även genom **vanskötsel, dragiga, mörka fähus med osund luft, orenlighet och ovänlig behandling.**

— Inverkar **dålig luft** på mjölkavkastningen?

— Utan tvivel och i hög grad. **Luft, ljus och renlighet** äro lika nödvändiga för djurens som för människans hälsa. Vi människor äro dagligen ofta ute och fylla våra lungor med frisk luft, men de flesta av våra husdjur äro hela långa vintern instängda i kvalmiga rum.

— Kan man då ej hindra detta missförhållande?

— Ja. Man kan förse alla fähus med **ventiler.**

— Mjölkar kon mindre om hon står i mörker?

— Helt visst. Det betalar sig inom kort att förse varje, även det minsta fähus, med **fönster.** Till envar, som ej förstår att djuren behöva ljus, ville jag säga: Se på en krukväxt, som står inne i ett rum, den växer och frodas mycket bättre om sommaren än om vintern.

-- Varföre?

— Emedan växten om vintern har för litet ljus. Så förhåller det sig också med djuren. De trivas icke i mörkret. **Förse fähuset med fönster! Gör rymliga bås åt nötkreaturen och se till att de alltid kunna vila bekvämt på löv, mossa eller torvströ.**

— Huru stort bör ett bås vara?

— Lika långt som djuret självt och tillräckligt brett. Dessutom bör golvet vara jämt och utan

framskjutande kanter. Om djurets läger är obekvämt och försett med kantigheter, stenar eller spikar, mot vilka det kan skada sig, kommer det följaktligen att så mycket som möjligt undvika att ligga, blir trött och sjukt och lämnar därför ej den avkastning vi beräknat.

— Är det likgiltigt vid vilken tid af dygnet nötkreaturen utfodras?

— Ingalunda. De böra få sin föda på **regelbundna tider**. Detta är av stor vikt för deras välbefinnande

— Inverkar orenlighet och vanskötsel ofördelaktigt på mjölkavkastningen?

— I hög grad. Skall ett djur trivas, bör det ryktas väl och huden hållas ren ej blott från gödsel och smuts, men även från lösa hår, damm m. m. När kreaturen äro ute i sin frihet vältra de sig ofta med välbehag i gräset för att befria sin hud från alla främmande ämnen.

— På vilket sätt kunna våra husdjur ännu vanskötas?

— Genom **hård och ovänlig behandling**.

— Men djuren stå ju lägre än människan och lida därför ej så mycket som vi.

— Den som säger så har orätt. **Djuren förstå mycket mer än vi människor i allmänhet tro**. Att hunden och katten äro kloka och känsliga för huru de behandlas erkänna alla. Men även hästen, kon och alla våra husdjur äro kanske i ännu högre grad än många människor beroende av om de behandlas vänligt eller ovänligt.

— Varföre det?

— Emedan djuren utan tvivel hava känsla av

att de äro beroende av oss människor, vilka däremot icke alltid äro beroende av varandra.

— Kunna då djuren känna liksom vi?

— Ja. De äro utgånga ur Skaparns hand liksom vi. De frysa i köld, pinas av värme, lida av **svält, vanskötsel och vantrefnad**. Slår du ett djur. gör slaget lika ont som om du fått det själv. Behandlar du ett djur ovänligt, lider det kanske mycket mer därav än du skulle gjort, om en annan människa behandlat eller tilltalat dig på ett liknande sätt.

Våra dragdjur.

— Hvilka djur få i allmänhet plågas mest?

— Våra dragdjur.

— Huru så?

— Emedan de ej blott få lida av svält och vanskötsel, utan även av överansträngning och misshandel. Dåliga seldon förekomma även mångenstädes och så kör folket i allmänhet illa.

— På vilket sätt plåga de hästen därigenom?

— **Genom att oupphörligt slita och rycka i tömmarna; detta är den värsta plåga som hästen utsättes för.**

— På vilket sätt borde man då driva på hästen om den är lat?

— Att i sådana fall använda en oskyldig piske eller en kvist är i alla händelser mycket bättre, än att rycka och riva i tömmarna.

— Behöver hästen aldrig tuktas?

— Ibland, om den nämligen har olater. Men när man straffar ett djur, bör man aldrig göra det

i häftighet och aldrig på ett sådant sätt att det pinar djuret. Huvudsaken är att alltid behandla hästen med förstånd, lugn och vänlighet. Straff bör endast förekomma i undantagsfall.

— Men huru skall man bära sig åt då unghästar inköras?

— Med största vänlighet. Att tvinga hästen att draga tunga lass, ispänd illa sittande seldon, är alldeles förkastligt. Man bör alltid komma ihåg att det ej är av illvilja unghästen vägrar att utföra vad man fordrar av den, utan av ångest och rädsla för seldon och körredskap. Om varje hästinkörare tänkte därpå, skulle djuret besparas mycken smärta. Men ej blott vid inkörningen utan hela livet igenom rycker och river man i tömmarna då hästen skall straffas för någon förseelse.

— Är detta då alltid förkastligt.

— Utan tvivel, ty betset verkar då som en fil i hästens mun. Jag vet intet som upprör mig mera än att se en karl sitta i släden eller kärran och rycka i tömmarna av alla krafter. När jag ser sådant önskar jag att hava ett betsel i mannens egen mun och tömmarna i min hand; då skulle jag eftertryckligt kunna lära karlen förstå huru omänskligt han bär sig åt mot hästen.

— På vilket sätt far man eljest illa med hästen?

— Genom att köra den löddrig av svett och i detta tillstånd sätta in den i ett kallt stall, eller ock låta den stå fastbunden ute i stark köld utan något täcke över ryggen. Torka alltid hästen torr innan den insättes i ett kallt stall efter slutat arbete. Glöm aldrig att taga ett täcke med, när du vintertid är ute för att förrätta körslor och hästen skall stå stilla medan du lassar på eller eljest stannar.

— Huru kommer det sig till att hästens hår ofta fläckvis är bortskavat?

— **Genom dåliga seldon.** Användas de länge, får hästen smärtsamma hudsår.

Om seldonen, när de ej äro i bruk, förvaras i ett kallt rum, får betslet vintertid aldrig läggas i hästens mun innan det blivit varmt. Tänk på den pina det vållar djuret, vars mungipor redan tidigare äro ömma genom den obarmhärtiga ryckningen i tömarna, att få det kalla järnet i munnen.

— Kunde man underlätta hästens arbete?

— Utan tvivel och det gör den omtänksamme och gode hästägaren alltid.

— På vilket sätt?

— Till exempel genom att alltid i branta backar vara försedd med en sten eller käpp att sätta under kärrehjulen eller slädmedarna medan hästen vilar en stund. Fastnar lasset i en sten eller stubbe, bör den körande själv se till att få det löst igen och ej mana på hästen för att denna ensam skall slita det löst.

* * *

Utom hästen, och någongång oxen användes **renen** som dragdjur i de nordligaste delarna av vårt land.

— Huru behandlas renen?

— Ofta ännu sämre än hästen och jag ville gärna vid detta tillfälle fälla ett gott ord också för renen.

— På vilket sätt plågas renen?

— Genom att man kör för fort med den. Ingen frågar efter renens tillstånd när man kommit fram till resans mål, man skryter blott över att hava

kört den ena eller andra långa vägsträckan på så eller så kort tid. **Renens krafter anstränges ofta över förmågan och långt mer än ägaren kan försvara.**

— Huru så?

— Emedan renen är ett av de lättaste djur, som användes som dragdjur. En vanlig körrens levande vikt är cirka 70 å 90 sällan över 100 kilo och då fordrar man att den skall framsläpa ett lass, vars vikt är 80 eller 100 kilo. Med detta lass, som väger lika mycket som djuret självt, fordrar man att den skall löpa med en genomsnittshastighet av omkring 1 mil i timmen.

— Huru mycket väga våra hästar?

— Antagligen omkring 350 kilo levande vikt. Men skulle man lägga lass på hästen i förhållande till det renen får draga, är jag säker om att både häst och karl skulle vägra att köra en mil i timmen.

— Skötes renen sämre än hästen?

— Ja. När den efter dagens slit får vila, får den ibland en stelfrusen mossklump att äta, men vanligen jagas den ut för att själv få gräva fram sin föda ofta under hårdfrusen snö. Det är ontt om renmossa, och hö eller annat foder får den endast sällan. Djuret måste därför använda största delen av natten till att söka sin föda och då får det liten eller ingen tid till att vila, om den ej med tom mage skall börja påföljande dags ansträngningar.

— Huru behandlas renen i allmänhet?

— Illa. Den körande utstöter vanligen hårda skrik och slår den med tömmen, så att det knakar i den arma renens magra sidor. Det är ej ovanligt att en ren springer tills den stupar framför pulkan.

Renen liksom andra djur bör ovilkorligen få tid till att äta och vila och den får ej ansträngas över förmågan.

Slakt.

— Huru förrättas slakten i våra nordligaste bygder.

— I de flesta fall på det gamla barbariska sättet. **Kniven stickes i djuret utan någon föregående bedövning.** Döden inträder först efter det djuret förblött.

— Det är upprörande och orätt.

— Ja, och detta ofog måste taga ett slut. Vi äro skyldiga att bespara våra husdjur, som ofta under hela sitt liv pinas och plågas, att även under sina sista ögonblick nödgas utstå ångest och smärta.

— Härn böra husdjuren dödas?

— Först skola de bedövas med **skjutmask.** Så fort detta skett kan blodet avtappas.

— Kan ej djuren bedövas genom väl riktade slag mot pannbenet?

— Utan tvivel, och det är bättre än att bedöva dem genom nackstick. Bäst vore likväl om **skjutmaskerna** kunde komma i allmänt bruk och om folket lärde sig att använda dem.

— Huru mycket kostar en skjutmask?

— **6 mk.** och skotten (patronerna) **20 penni stycket.**

— Hvarifrån får man köpa sådana?

— Från Husqvarna Generaldepôt, Alexanders-

gatan 34 och från Djurskyddskontoret, Fredriksg. 20, Helsingfors. Man kan med ett tio pennis postkort beställa dem därifrån, och noggrant skriva sitt namn och adress på postkortet. De sändas då som postförskott till den ort som uppgives.

— Hvad bör ännu iakttagas vid slakt?

— **Att aldrig slakta det ena djuret i det andra djurets åsyn.** Det är ett grymt djurplågeri att låta det ena djuret åse huru det andra dödas. — Vidare bör man se till **att barn aldrig få vara närvarande vid slakt** och att flere personer aldrig äro tillstädes än de som erfordras för arbetets utförande.

— Är det rätt att gifva slaktaren en sup innan han utför slakten?

— Nej, det är mycket orätt. **Bort med slaktsupen!** vill jag tillropa en var, som har med slakt att göra. Om människan någonsin hehöver sitt nyktra, klara förstånd, så är det väl när hon skall beröva andra levande varelser livet.

— Kan man få plikta för djurplågeri, om man slaktar på det gamla vanliga sättet?

— Helt visst. Det framgår av Hans Kejserliga Majestäts nådiga förordning, gifven den 14 aug. 1902, angående hvad vid slakt av husdjur iakttagas bör:

§ 1. Slakt av husdjur, med undantag av fjäderfä, må icke äga rum annorlunda än efter djurets bedövande antingen genom slag mot djurets pannben, eller genom användande av slakt- eller skjutmask, eller ock genom skott ur skjutvapen mot djurets pannben eller under sidan av örats bas; skotande djurets ögon därvid hållas väl förbundna.

Vid plötsligt insjuknande av husdjur eller annat olycksfall må dock, ifall omständigheterna så-

dant fordra, slakt annorlunda värkställas, likväl med iakttagande däraf, att den utväg användes, som för djuret medför minsta lidande.

Slakt får icke värkställas av annan än fullvuxen person.

§ 2. Att plocka fjäderfä samt flå eller upphänga annat husdjur, innan döden inträdt, vare förbjudet.

§ 3. Slakt av husdjur värkställas inom sluten lokal. Saknas vid icke yrkesmässig slakt sådan lokal, må annat ställe, som icke är från gata eller allmän väg synligt, för slakten användas.

Vid slakt få ej andra personer vara tillstädes än de, som för förrättningen erfordras, ej håller må slakt äga rum i närvaro av eller omedelbar närhet till annat husdjur.

§ 4. Öfverträdelse av denua förordning straffas med böter högst etthundra femtio mark.

— Men där ingen åklagare finnes, där finnes ingen domare. I avlägsna trakter kan nog mången slakta efter eget behag, utan att bliva straffad.

— Visserligen, men en var, som handlar så, **begår en svår synd.**

De värnlösa djuren kunna ej klaga sin nöd för någon, de måste tåla allt av sin herre, som oftast endast tänker på den största möjliga nytta och vinst han tror sig kunna draga av dem. Men vi böra ej glömma att det är Skaparen, som givit djuren i våra händer och att han en dag kommer att fordra av oss räkenskap angående det sätt på vilket vi behandlat dem.

Tillägg.

— Lär oss **Bibels** ord att djurplågeri är straffvärt?

— Ja. Då Gud genom profeten förkunnade sina straffdomar över Babel, sade han: „Ty den orätt, uppå Libanon bedriven, skall överfalla dig och de förstörda djur skola förskräcka dig.“ Hab. 2: 17.

— Står det något i **Bibeln** som angår husdjurens behandling?

— Bland annat heter det: „Du skall icke binda till munnen på oxen, som tröskar.“ 5 Mos. 25: 4. „Du skall icke plöja tillhoppa med en oxe och en åsna.“ 5 Mos. 22: 10. „I sex dagar skall du göra ditt arbete, men den sjunde skall du skona, på det din oxe och din åsna må vila sig.“ 2 Mos. 23: 12; 5 Mos. 5: 14; I 2 Mos. 22: 30 förbjudes att för tidigt taga ungen från des moder.

— Kan man, enligt Bibels lära, bedömma en människas sinnelag efter det sätt hvarpå han behandlar djuren?

— Ja, det framgår av följande ordspr. 12: 10. „Den rättfärdige förbarmar sig ock över sin ök, men den ogadaktiges hjärta är obarmhärtigt.“ Vidare kunna vi nämna att då Eleasar vid brunnen bad Herren utvisa den kvinna han utsett till maka åt Isak, bestämde han som igenkänningstecken **barmhärtighet mot djuren**.

— Vore det då ej skäl att så väl djurskötseln som djurens bostad skattades högt av alla kristna folk?

— Utan tvivel; som ett betydande skäl kan slutligen även framhållas att Gud lät sin son födas i en krubba.

— Är man även skyldig att taga vård om andras djur?

— Man bör alltid hjälpa de svaga, värnlösa och förtryckta, när och var de anträffas. Det heter: „Om du ser din broders åsna eller oxe falla på vägen, så skall du icke draga dig därifrån utan hjälpa honom upp.“ 5 Mos. 22: 4. „Köpas icke fem sparvar för två små penningar och en av dem är icke förgäten för Gud.“ Luk. 12: 6. „Om du råkar ett fågelbo på ett träd eller på jorden, med ungar eller med ägg, och modern sitter på ungarna eller äggen, så skall du icke taga modern med ungarna“ 5 Mos. 22: 6.

— Äro de vilda djuren även ihågkomna i Bibeln?

— Ja. „Ty vem giver korpen sin mat, när hans ungar sucka till Gud! Job. 39: 3. „O, huru suckar boskapen? Fäet råmar, ty de hava ingen bet och fåren försmäktat. Ja, vilddjuren ropa också till dig!“ Joel. 1: 18, 20. Och trösterikt svaras dem av Skaparen. „Frukt eder intet, i djur på marken, ty boningarna i öknen skola grönska och träden bära sin frukt och fikonträden och vinträden skola väl bära.“ Joel 2: 22. „Åt alla djur på jorden och alla fåglar under himmelen och allt det, som krälar på jorden och liv haver giver han gröna örter att äta.“ 1 Mos. 1: 30.

— Enligt Bibelns lära är djurplågeriet således förkastligt?

— Ja. Den som plågar och misshandlar ett djur, vilket det vara må, begär en synd och tager skada till sin själ. Det är således ej blott för djurens, men även för människans egen skull jag riktar en varm uppmaning till alla:

Var god mot djuren!

Helsingfors 1909, Finska Litteratur-Sällskapets tryckeri.

kp 0062